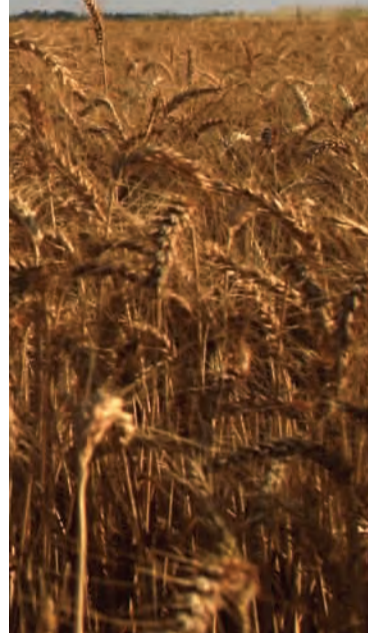

האיחוד התנודני

הרבעון ההלכתי הוותיק 'אמונת עתיך' מבית מכון התורה והארץ מחדש את פניו: לא רק מצוות התלויות בארץ, אלא מגוון מאמרים הנוגעים לכל תחומי החיים ■ הפורמט החדש מאחד לראשונה את מכוני ההלכה היישומית השונים, כמו פוע"ה, צומ"ת, כושרות ועוד, בפרסום מחקרים הלכתיים - כל אחד בתחומו, וכן במענה לשאלות יומיומיות שגם עקרת הבית הממוצעת נדרשת להן

יואל יעקובי

הוא ספר שיוצא לאור אחת לשנה, 'אמונת עתיך' היא חוברת שיוצאת, כאמור, כל שלושה חודשים. "חוברת היא דינמית. ב'תחומין' אין תגובות, כי אדם מגיב כאשר מרגיז אותו משהו. כשאדם צריך לחכות שנה עד שהתגובה תתפרסם הוא מתקרר בינתיים, והמוטיבציה שלו לכתוב את התגובה נעלמת".

הרב ישראל רוזן, ראש מכון צומ"ת, אומר כי התחרות ל'תחומין' קיימת ממילא גם מצד מכונים אחרים שמוציאים לאור ספרים דומים בתחומם הייחודי, וגם זה מקשה על מלאכת איסוף המאמרים לקובץ הוותיק. אולם, לדבריו, המציאות שבה כל מכון עוסק בתחום אחר מבטלת במידה רבה את יסוד התחרותיות שיש באופן טבעי בין מוסדות שונים. "שיתופי פעולה הם מצרך נדיר בימינו, עם כל הח' לוקות המגזריות והתת-מגזריות", הוא אומר, "בחור' ברת הזו אין היבט של תחרותיות. אם זכינו שאנחנו יכולים להפגין אחדות וצעידה ביחד, הרי שזה יכול לשמש דוגמה לאחרים". הרב רוזן סבור בהחלט שיש מקום לשתף גם מכונים חרדיים שעוסקים בהלכות יישומיות, במידה והם יהיו מעוניינים בכך. "בתחום ההלכתי קל יותר לאחד מאשר בעניינים חברתיים", אומר הרב רוזן, "הפילוג מצוי על רקע של שאלות השקפתיות וחברתיות כמו פמיניזם מול שמרנות, שאלות פוליטיות של ימין ושמאל, או שאלות ספציפיות יותר כמו האם לחבור לתורמים נוצרים או מה גודל המחיצה בין עזרת נשים לעז' רת גברים בבית הכנסת. כל החלוקה לתת-מגזרים בציבור הדתי לאומי בולטת יותר בתחום החברתי, כשבשדה ההלכתי זה פחות בולט ולכן קל יותר לאחד, למרות שגם כאן לא כולם מסכימים עם הכל, כמו שלא כולם בהכרח מסכימים עם כל ההיתרים ההלכתיים של מכון צומ"ת".

הרב אריה כץ, איש מכון פוע"ה, אומר כי העוב' דה של'אמונת עתיך' אין רצון לקחת את מקומו של

ניים, הוא מאפיין בולט של עולם התורה הציוני דתי. זו אמירה מאוד חשובה". הרב פרידמן מדגים את החיבור למציאות מתחום עיסוקו: "היום ישנה בעיה קשה מאוד של הרכבות בעצים, בעיקר בשזיף, אגס ומשמש. לאחרונה יצאנו מספר רבנים מהמכון לסיור במשתלה בחצור הגלילית ונפגשנו ברמת הגולן עם אנשי מקצוע מן המעלה הראשונה, שם נדונה השאלה כיצד ניתן לקדם מחקר שיציע כנות (עץ חסין המש' מש בסיס לעץ עדין אך בעל איכות פירות גבוהה, י"י) שמוותרות להרכבה במינים הללו".

רבנים מומחים

הקורא את הדברים עלול לראות כאן תחרות עם קובץ מפורסם אחר, שגם הוא מכנס מאמרים תור'ניים ממגוון תחומי החיים - כתב העת 'תחומין', שיוצא לאור כבר כשלושים שנה על ידי מכון צומ"ת. הפליאה מתעצמת כשעיון קל בתוכן העניינים יגלה את מכון צומ"ת כאחד המכונים השותפים ל'אמונת עתיך'. ייתכן שיש כאן גם אפקט תחרותי מסוים כשהתקווה היא ש"קנאת סופרים תרבה חוכמה", כדברי חז"ל, אבל בכל אופן נראה כי ישנם הבדלים משמעותיים בין שני הפרסומים, למרות הדמיון בנושאים, ואפילו בחלק מן הכותבים. הרב פרידמן מונה שלושה הבדלים עיקריים: "קודם כל בתחומין' המאמרים יותר כבדים מאשר ב'אמונת עתיך'. שנית, ב'אמונת עתיך' ישנו מיקוד של המאמרים, כאשר כל מכון עוסק בתחומו. רב צריך לדעת הכל, אבל לא תמיד הוא יודע הכל. כשאתה מתמחה בתחום מסוים, אתה נושם את ההיבט המעשי והמציאותי, ואתה נמצא בקשר עם אנשי מקצוע - הפסיקה שלך שונה. יש יתרון ברבנים שעוסקים בנושא שהוא המומחיות שלהם". נקודת הבדל שלישית נוגעת לפורמט השונה של הפרסומים. בעוד ש'תחומין'

המושותף בין 'מתנות עניים בזמן הזה', 'שימוש במכשיר טנס בשבת להקלת צירי לידה', 'בדיקות בהריון - סקירות והמלצות', 'ריבית בשוק ההון - דו"ח מצב', 'האם אפשר להשיב בדיני ממונות בלא להגיע לבית הדין' ו'הטבלת כלים חשמליים'? התשובה היא בעצם שתיים שהן אחת: כולם עוסקים בנושאים תורניים יישומיים הלקוחים ממציאות החיים העכשווית, וכולם הם שמות מאמרים שהתפרסמו בכתב העת 'אמונת עתיך' המחודש.

מי שקצת מכיר את כתב העת הוותיק שמוציא מכון התורה והארץ החל מסליו תשנ"ה, ירים בוודאי גבה לנוכח הרשימה הזו, שרק המאמר הראשון שבה נוגע למצוות התלויות בארץ, לחם חוקו של המכון. אבל מסתבר ש'אמונת עתיך' עבר מתחת פנים מרעננת. החל מגיליון 95 שיוצא לאור בניסן האחרון, משמש הרבעון כבמה למקבץ מכונים תורניים מתחומי הח'יים השונים, כשלכל מכון מדור משלו אשר במסגרתו הוא מפרסם את המאמרים הנוגעים לתחומו. מלבד מכון התורה והארץ שותפים ליוזמה גם המכונים פוע"ה (פוריות ורפואה על פי ההלכה), צומ"ת (טכ' נולוגיה והלכה), כת"ר (כלכלה והלכה), משפטי ארץ (משפט התורה) וכשרות (ענייני כשרות).

הרב יואל פרידמן, עורך 'אמונת עתיך' (יחד עם הרב גבי קדוש, שניהם ממכון התורה והארץ), מספר כי המכון שלהם עסק כל השנים בהסברה, ביישום ובמחקר של כל מה שקשור לחקלאות והלכה. "זה מעניין חלק מהציבור, אבל בוודאי לא את כולו. רציי' נו להביא חוברת שיש בה מגוון של נושאים". אבל העלאת הרייטינג ל'אמונת עתיך' לא היתה הסיבה היחידה וגם לא המרכזית לשינוי, לדברי הרב פרידמן. "לאיחוד ישנה משמעות בפני עצמה. יש כאן אמי' רה של הציבור הציוני-דתי בעניין התורה. החיבור בין התורה למדינה, ובכלל למציאות החיים המודר'

”

הרב יואל פרידמן:

לאיחוד ישנה משמעות בפני עצמה. יש כאן אמירה של הציבור הציוני דתי בעניין התורה. החיבור בין התורה למדינה, ובכלל למציאות החיים המודרניים, הוא מאפיין בולט של עולם התורה הציוני דתי. זו אמירה מאוד חשובה

פנה אליו מישוהו ממוסד שאינו משתתף בהוצאה ושאל מדוע לא קראו גם למוסד שלו להצטרף ליוזמה. בעניין זה, אומרים השותפים למפעל, לא מן הנמנע שיצטרפו מכונים נוספים ל'אמונת עתיד'. הרב פרידמן גם אומר כי למרות שהחור ברית מתבססת בעיקר על מאמרי רבני המכונים, הרי שהם ישמחו לפרסם גם מאמרים של רבנים אחרים.

מסתבר שלחברת החדשה יש השפעה לא רק על הציבור אלא גם על המכונים עצמם. הרב תומר בן צבי, מנהל ארגון הכשרות 'כוש' רות', אומר כי עד היום הם עסקו בעיקר בעשייה ולא כל כך בכתיבה, והשותפות ב'אמונת עתיד' הכניסה אותם גם לשדה המחקר ההלכתי. כך למשל מופיע בגיליון החדש מאמר על הבעיות שעוללות להיות בהבאת קייטרינג ממקום אחר. לפני מספר חודשים הנושא עלה לכתורות כאשר לאירוע שנערך בבית הנשיא חדרו 80 ק"ג בשר טרף מאבו גוש, למרות שלקייטרינג היה הכשר מהרבנות, ואף נפתחה חקירה פלילית בעניין. כמובן שגם השפעה הפוכה קיימת, כשרבנים שנחשפו לפעילות המכון ב'אמונת עתיד' ביקשו להשתתף בסדנאות של 'כושרות'.

הרב משה כ"ץ, הרב המשיב בכשרות, אומר כי העולם השתנה מאוד ביחס לעבר. "אצלנו בתחום הכשרות זה פחות בולט, אבל בתחומים האחרים: עסקים, מחשבים, ורפואה זה הרבה יותר בולט. אנחנו, שרואים עצמנו שייכים לכל התהליך האלוקי שבמסגרתו כל העולם מתקדם לקראת הגאולה השלמה, צריכים להתמודד עם כל השאלות החדשות שעוללות. הרי אנחנו רוצים ללכת עם התהליך האלוקי, ולא חלילה נגדו."

yoelyya@gmail.com

שיוצא לאור בימים אלו מתפרסמות תשובות קצרות העוסקות בשאלת קציצת ענפי אילן שחודרים לחצר השכן, הצורך בבדיקת אתרוג בזכוכית מגדלת, ציור בחול המועד, שינוי כספי צדקה מעמותת צדקה אחת לאחרת, ואפילו שאלה היסטורית-אמונית כמו כיצד ייתכן לומר שהתורה חייבה לחלל מעשר שני על מטבע, בעוד שהשימוש במטבעות החל כאלף שנה בלבד לאחר מתן תורה (למתעניינים: התשובה של הרב יהודה עמיחי היא שהתורה חייבה לחלל על כסף בצורתו הסחירה, בכל תקופה כפי שהיא).

נקודה ראויה לציון היא שמכון התורה והארץ אינו גובה כסף עבור מינוי על החוברת, מלבד הוצאות משלוח של 50 שקלים בשנה. מי שחס גם על הסכום הזה, יכול לקבל את החוברת בחינם באמצעות הדואר האלקטרוני. במכון התורה והארץ מספרים על 6,500 מגויימים אלקטרוניים, כמות מרשימה לחוברת הלכתית, פופולרית ככל שתהיה. הרב פרידמן מספר על קוראים מכל רחבי העולם התורני, "יש לנו קשר גם עם רבנים מהעדה החרדית ומתוככי הציבור הליטאי שקוראים את החוברת".

הרב יואל פרידמן חולק על קביעה שראה באחד הספרים, לפיה חוברות שיוצאות היום לאור סופן ליפול לתהום הנשייה: "דווקא החוברות שלנו נמצאות במאגרי מידע כמו 'אוצר החכמה', ואנו משדרגים את האתר כך שיוכלו למצוא בו את המאמרים השונים באמצעות חיפוש בגוגל. הסיכוי שמישהו ימצא היום מאמר שנכתב בנושא מסוים, גבוה הרבה יותר מאשר בעבר".

ראיה לכך ש'אמונת עתיד' הופך להיות כלי ביטוי נחשב בשדה ההלכתי מוצא הרב אריה כץ בכך שכבר אחרי צאת הגיליון הראשון לאור,

הרב פרידמן גם עורך ומבקר את מאמרי המכון שלו, בעוד שעל שאר המאמרים עובר רב מטעם המכון שפרסם את המאמר, "כי זה לא תחום המומחיות שלי", אולם גם על המאמרים הללו נעשית ביקורת סופית של העורך הראשי. "אנחנו נו נתנים לכל מכון את האוטונומיה שלו. כמו כן, יש קווים אדומים ומאמרים שחותרים תחת ההלכה לא ייכנסו, אבל בתוך הקונצנזוס הרחב הזה אנחנו נותנים לכל מכון ולכל רב, גם כזה שמפרסם מאמר ואינו קשור למכון מסוים, את האוטונומיה שלו, כשאנו, כמובן, לא אחראים על הפסיקה במאמר".

הרב אריה כץ מספר כי מכון פועל שהוא חבר בו עוסק אמנם בפסיקה הלכה למעשה, אך במסגרת זו הצטבר גם חומר מחקר-הלכתי רב בנושאים הנידונים על ידם. בברכתו של הרב בורשטיין הוחלט להקים מחלקת מחקר הלכתי במכון. הרב כץ חשב לפרסם את החומר בבמה פרסומית שתהיה משותפת לכמה מכונים. כשניסה לעניין בכך גורמים שונים, אמרו לו שהיה ניסיון כזה אבל הוא נפל, איך לא - בגלל כסף. כשפנו ממכון התורה והארץ למכון פועל, כבר מצאו את הרב כץ מוכן ומזומן לעניין.

גם הוא סבור ש'אמונת עתיד' לא נועד להחליף את 'תחומין'. הוא מספר על ישיבות צוות מורחבות של נציגי המכונים השונים, בהן הוחלט ש'אמונת עתיד' יהיה מיועד גם לרב ולתלמיד החכם שימצא מאמרים ברמה גבוהה, אבל גם לעקרת הבית שאינה מעוניינת בפלפול ההלכתי אלא בתשובות לשאלות מעשיות. אחרי הוצאת הגיליון הראשון הוחלט על ידי המערכת המורחבת שיהיו בחוברת גם מדורים פחות עיוניים של תשובות קצרות, בהן יתנוב כל מכון הנחיות מעשיות הנוגעות לתחומי פעילותו. בגיליון החדש

'תחומין', "שהוא עדיין 'קדמת הבמה", באה לידי ביטוי בכך שאין ב'אמונת עתיד' מאמרים של גדולי הדור, אלא בעיקר מאמרים של רבני המכונים ושל רבנים אחרים. אפילו מאמרים של נשיא מכון התורה והארץ, הרב יעקב אריאל, אפשר לראות בעיקר כתגובות. תגובה אחת מהגיליון שיוצא לאור בימים אלו היא מעניינת במיוחד. הרב אריאל מחזק את מאמרו של הרב אורי סדן, רב המושב נוב ואיש מכון כת"ר, ואומר כי למרות הכלל 'דינא דמלכותא דינא', הרי שאין דין המלכות נחשב כדין תורה, ואם מנהג העם שלא להקפיד על החוק והמדינה אינה אוכפת אותו, אין צורך להקפיד עליו. כך, למשל, אין צורך להקפיד על מעבר כביש באור אדום ביום כיפור, שאז אין מכוניות בכבישי הארץ.

הרב פרידמן מזכיר כי בשנים הראשונות דווקא פורסמו ב'אמונת עתיד' במתכונתו הישנה מאמרים של גדולי הדור, כמו הרבנים ישראל ואל-יהו זצ"ל, אולם הם נפטרו ואין מאמרים חדשים מהם. "אם נמצא מאמרים כאלה נפרסם אותם", הוא אומר.

גם הרב שלמה אישון, ראש מכון כת"ר, רואה הבדל גדול בין ספרי כת"ר שיצאו לאור על ידי המכון שלו לבין חוברות 'אמונת עתיד': "בספרי כת"ר ישנם מאמרים שמתפרסים לפעמים על פני ספר שלם, בעוד שב'אמונת עתיד' אנו דנים בנושא קטן שיש לו היבט מעשי".

לא תחליף ל'תחומין'

בעבר 'אמונת עתיד' יצא לאור אחת לחודש יים. ההפחתה במינון לפעם בשלושה חודשים היא לא בגלל מיעוט מאמרים, אלא בגלל זמנם המוגבל של העורכים. מלבד העריכה הכללית,